

Jonas Carisius Dagbog april

Dagbøgerne

Som der ser ud i dag er der ingen af de to dagbøger fra rejsen i 1599 er bevaret i sin oprindelige form. Nærmest kommer imidlertid Sivert Grubbe's rejsebeskrivelse. Hans skildring er forfattet på latin og bevaret i et samtidigt håndskrift forsynes med Grubbes egne rettelser og tilføjelser. Denne håndskrift findes på Det kongelige Bibliotek i København. Med denne som grundlag lavde Holger Fr. Rørdam en oversættelse i 1873 og der er denne oversættelse der ligger til grund for denne her anførte.

Dagbogen fra Jonas Carisius foreligger i en række afskrifter fra både 1600 og 1700 tallet. Disse befinder sig både i Norge og i Danmark. Flere af afskrifterne er illustreret med tegninger.

Begge dagbøger bærer præg af at de er skrevet efter rejsen, sandsynligvis baseret på notater taget undervejs på rejsen. Dett kommer til udtryk både ved fejl i positionsangivelserne og ved at begge forfattere til tider løber sur i geografien. Evt. misforståelser kan også været opstået ved afskriften. Især er der i Grubbes dagbog ses at afskriveren ikke har kunnet læse enkelt ord eller har læst dem forkert. Dette er først og fremmest skrivemåden af stednavne.

Sproget i vor oversættelse/afskrift af begge dagbøger er forsøgt hold i et moderne sprog med respekt for de gamle talemåder og stednavne. Mange ord fra navigationsterminologien og maritime ord fra den tid har ikke kunne oversættes, da det ikke længere er i brug. Vi har forsøgt at illustrerer dagbøgerne med både gamle og moderne billeder - gamle og nye kort, så der også er en visionær oplevelse ved at læse disse sider.

Isæt stednavnene har isærlig grad voldt hovedbrud. Forfatterne har set kysten med datidens søfarendes øjne. Byerne hed noget andet land kendemærkerne var den andre end i dag. Desuden er det først og fremmest ord som bliver forvansket gennem afskriften, fordi afskriveren/oversætteren har været ukendt med geografien. Alligevel skulle der ikke være de store vanskelighed med at følge de to beretninger langs Norges kyst, selv om man her og der kan studse lidt over positions bestemmelserne og landemærker, noget rejsedeltagerne i 1599 sikkert også til tider har gjort.

Jonas Carisius Dagbog april

Berentz map 1599

Christian den fjerdes reisetur til Norge og Vardøhus i Finmarken.

Året 1599 den 17, april mellem klokken syv og otte, gav kongen ordre om at de som var tilsagt at være med på Hans Nådes skib, Victor havde at indfinde sig. Så snart alle var ombord, lagde vi ud fra Holmen i København, men da vejret var imod, blev skibet taget ind til Vartov. Der fik vi senere syd sydøst og sejlede den dag til under Hven. Vinden var aftagende, derfor ankrede vi op før den helt var stilnet af og blev liggende der til næste dag som var

Den 18. april. Tidligt om morgenen, klokken seks, blæste en lille sydøst. Med den satte vi kurs på Kronborg hvor vi lagde til. Der var imidlertid så tæt tåge at vi nær havde påsejlet et fremmed skib. Vi undgik med nød og næppe, for alle sejlene var oppe. I al hast måtte vi kaste anker for at vi ikke skulle påsejle ret på den.

Straks blev ni kanoner og alle musketter affyret med løst krudt. Derefter sejlede Hans Majestæt til slottet med en esping (mindre båd). Klokken tolv kom han tilbage og vi satte straks sejl. Da det var gjort, blev der givet stor salut fra skibet og slottet til vi var sejlet forbi.

Det blæste sydøst i fulde sejl. Mod midnat ændrede vinden sig til en østlig og hen under morgenen til nordøst. Da klokken nærmer sig otte, var vi omkring Marstrand og Blåkullen.

Jonas Carisius Dagbog april

Den 19 April klokken ni lod Hans Majestæt afholde prædiken. Det var magister Anders som forrettede og den tekst han talte over var Salme 107. Det var en meget andægtig prædiken. I særdeleshed blev det forklaret hvordan en søhandel skal drives. Man må ikke begynde med dristighed og overdådig forsæt. Sådant føre kun til ulykke. Måles må være Gud til ære og uden at skade sin næste. Endelig blev det forklaret hvordan man skal forholde sig i nød og fare ved at påkalde Guds eller Davids råd.

Denne dag var vinden mest nordøst, men lidt svag. Vi sejlede mod Norge og passerede Marstrand på cirka halvanden mil. Rundt omkring lå mange små skuder for anker. De fiskede på 24 til 30 favne og den dag var fiskeriet rigtig godt.

I disse to dage fordrev Hans Majestæt tiden med musik og herremændene med dobbel (spil).

Hans Majestæt lod alt folket sammenkalde og formanede, om at de skulle forholde sig trofast og oprigtig i alle tilfælde af ulykke og trængsel. Efter middag, klokken fire, stilnede vinden af. Det blev også så klart at vi samtidig kunne se både Norges Land og Skagen kirke, fem mil til begge lande. Mod natten fik vi en god nordøst. Med den tilbagelagde vi en god strækning, så vi tidligt om morgenen, som var den 20. april, kom under Tromøy. Herfra og med samme vind kom vi ind til Flekkerøy, hvor vi fandt flåden, Hans Majestæts syv skibe. Vi påsejlede næsten galionen til Raphael, fordi vi ankrede for tæt på og de kunne ikke give mere fribord til Josaphat som lå bag dem.

Der blev skudt meget "skutt" meget på skibene. Vi tog fersk vand ind som løb fra fjeldene.

Fra Helsingør til denne havn er der 44 mil. Det er en temmelig stor havn som der kan ligge nogle hundrede skibe i.

Flåden bestod af

1. Josaphat.
2. Gideon
3. St. Michel
4. Raphael.
5. Victor.
6. Hvide Due.
7. Papegøjen.
8. Raabukken.

Hans Majestæt lod sig sætte i lad til nogle fiskebåde hvor han fik østers.

Den 21 April blev vi liggende i havnen på grund af stille vejr. Senere kom der en sydvest, men med den kunne vi ikke komme ud, så vi blev liggende.

Jonas Carisius Dagbog april

De 22. april som var søndag. Her udnævnenne Hans Majestæt sig selv til øverste generalkaptajn over skibene. Han gav straks befaling om at herefter måtte ingen på rejsen kalde ham for andet end generalkaptajn. Samtidig blev Victor admiralskib.

Efter middag løb vi med vest nordvest ud af havnen på sydsiden. Da vi var ude på havet, drejede vinden os vest, og det blæste op til storm. Vores kurs var sat til vest nordvest. Hen til natte måtte vi krydse. Hen i mod kl. to drejede vinden imidlertid til sydvest og det havde vi bedre hjælp af. Om morgenen var vi derfor næste i Mandal

Gideon var kommet fra flåden i løbet af natten. Derfor førte vi så godt som næsten ingen sejl indtil

Den 23. april foar at Gideon skulle indhente os igen, men vi så den ikke den dag.

Den 24. april, lige før daggry, rejste sig et stærkt sydligt vejr, vi satte sejl, og klokken ni om formiddagen kom vi forbi

Lindesnæs som ligge 13 mil fra Mandal. Derefter nåede vi straks Jæren. Det er et fladt stykke land som hovmesteren har i forlening. Mellem Jæren og Lindesnæs ligger Edersfjord.

Da klokken kunne være rundt tre om eftermiddagen. løb vi forbi havnen hvor man sejler op til Bergen. Her er mange høje fjelde, i særdeleshed et som kaldes Boknfjellet. Fjeldene strækker sig ind i fjorden som føre op til Bergen

Viden om nord områderne var meget lille og omgærdet af megen mystik – kort fra 1590.

Jonas Carisius Dagbog april

Mod aften fik vi igen Gideon i sigte. Hun var vel en mil foran os. Gud være lovet. Denne nat havde vi god vind/fremdrift. Alligevel førte vi kun blinden (styresejl). Victor var nemlig så velsejlende, at hvis vi brugte flere sejl, kunne ingen af de andre følge os før de fik lastet om. Den 26. april kunne vi ikke se land før langt ud på dagen.

Da fik vi øje på nogle høje klipper som næsten havde medført forlis. Vi kom dem nær, for styrmanden kendte dem ikke. Senere gik vi til havs, seks eller syv mil fra en vig som skyder sig op mod Trondheim. Vi satte kursen mod nordvest, og samme da sejlede vi forbi Trondheim.

Den 27. april rejste der sig en hidsig storm fra nordvest. Den stod på i tre dage og nætter, med regn hele tiden. Mange var ikke ved godt mod. Gud være lovet som har forhindret en ulykke.

Den modvind fra nordost vi havde i disse tre dage, fortsatte helt til den 3. maj. Vi måtte krydse så langt ud til havs, at vi ikke så land i otte dage.

Jonas Carisius Dagbog Maj

Maj

Den 3. maj blev vejret noget roligere mod aften og pludselig svingede den mod øst. Det varede ikke mere end to timer, så gik vinden i nordøst. Vi kunne ikke andet end at lægge om igen i vinden til

Den 6. maj om eftermiddagen. Der fik vi nogen hjælp af nordlig vind. Dog var vi så langt ude i havet at det var vanskeligt for os at vide hvor vi lå, eller mod hvilket land vi sejlede. Desuden turde vi ikke gå den rette kur af frygt for at gå lige ind i svælget, en malmstrøm med en omkreds på en mil.

Den 7. maj. tidligt om morgenen, blæste en god sydøst. Men den kunne vi fortsætte vores påtænkte rejse.

Vi beholdt samme vind i 8 dage. Vi fik god ikke land i sigte før Den 9. maj. Styrmanden havde ment at vi var kommet længere nord for Trondheim end det skulle vise sig at vi var. Derfor sejlede vi ret mod land sådan at vi senere måtte sejle ug på to mil. Den dag kom vi så langt at vi kunne se et mægtigt højt fjeld.

Den. 11 maj nåede vi Nordkap. Det var meget koldt, og vi så ikke andet end høje, sneklædte klipper.

Den 12. maj nåede vi Nordkinn.

Jonas Carisius Dagbog Maj

Den 13. maj sejlede vi langs landet, fik en nordøst vind, lagde rundt om Nordodden med den og satte kursen sydover.

Den 14. maj klokken tre om morgenen kom vi ind uden Vardø. Der lagde vi ind og fandt to englændere fra Hull som lå for anker. Den ene på to mers og den anden på et. De blev straks bordet. Det viste sig at ingen af dem kunne give en fornuftig besked. Særligt den ene som havde fisket ulovligt. Det andet skib var netop kommet ind og havde ankret op sammen morgen. Endnu havde de hverken fisket eller handlet med nogen i Nordland. Englænderne blev taget til fange og ført over på Victor. Det lidt som fandtes af tøj på skibene, fik båds mændene som prise.

Det største af de to skibe var på to mers og næsten 30 lester, og var halvt lastet med saltet fisk af stor torsk i bunker. Mere end 200 ferske fisk som var fanget samme morgen. lå på dækket. Skibet var rigget ned og sejlene lagt væk. Derfor måtte vi vente til vore bådsfolk havde klargjort redskaberne og skibet var besat med besætning. Det kunne ikke gøre den dag.

Mod middag tog kaptajnen i land på Vardø hvor Vardøhus ligger. Der så vi ikke andet end usle hytter. Nogen lå under jorden og var nøjsomme, nogle var af tømmer, men små og svage.

Tømmerhusene var ikke større i længde og bredde end 6 eller 8 alen og havde kun et rum. De underjordiske hytter havde tre adskilte rum med tre døre før man kom ind til stuen. I disse rum var der ingen lys andet end det som kom ind gennem hoveddøren. Når nogen skulle ind i stuen, måtte en gå foran for at lukke stuedøren op, sådan at man kunne gå efter lyset derfra. Stuen var beklædt indvendig med tømmer. De havde i det ene hjørne et lille ildsted men ingen skorsten. Midt på taget var der imidlertid et lille vindue som gav nogenlunde lys.

Jonas Carisius Dagbog Maj

er på Vardø er der meget skiffer som de havde lagt som gulv i hytterne. På skifferen strøede de en slags sand som holdt gulvet tørt. Sandet var groft og hvid, ligesom en havbugt.

Kirken i byen var et lille hus bygget af tømmer. Der inde kunne der stå måske hundrede mennesker. Under koret ligge Christopher Ulfeldt og Henning Falster begravet uden nogen grav skrift eller sten. Eller stod der i kirken mange rim med russiske bogstaver. Jeg nedskrev nogle bogstaver som for det meste var græske. De læses som Pomelon Sktelton og betyder Dominus Propitator meus (Herren er mig nådig). Kirken lå lige ved slottet, som er så simpelt udstyret med bygninger og andre bekvemmeligheder at man neppe har set et ringere fort. Der var seks små huse, et her og et der. De var alle bygget af træ på samme måde som de andre huse i byen. Omkring var der en lille mur bygget af skiffersten. Den ene var lagt ovenpå den anden uden mørttel, og over dem var der opgravet jord. Dette udgjorde fæstningsvolden og på den stod fire jernkanoner.

Her på slottet gik et tamt rensdyr. Det stak vores kaptajn med en hellebard før det blev ført om bord til os på skibet.

Lensherren, Hans Olsen, lod tilberede et måltid, men der var så lidt at tage sig til vi straks derefter gik om bord

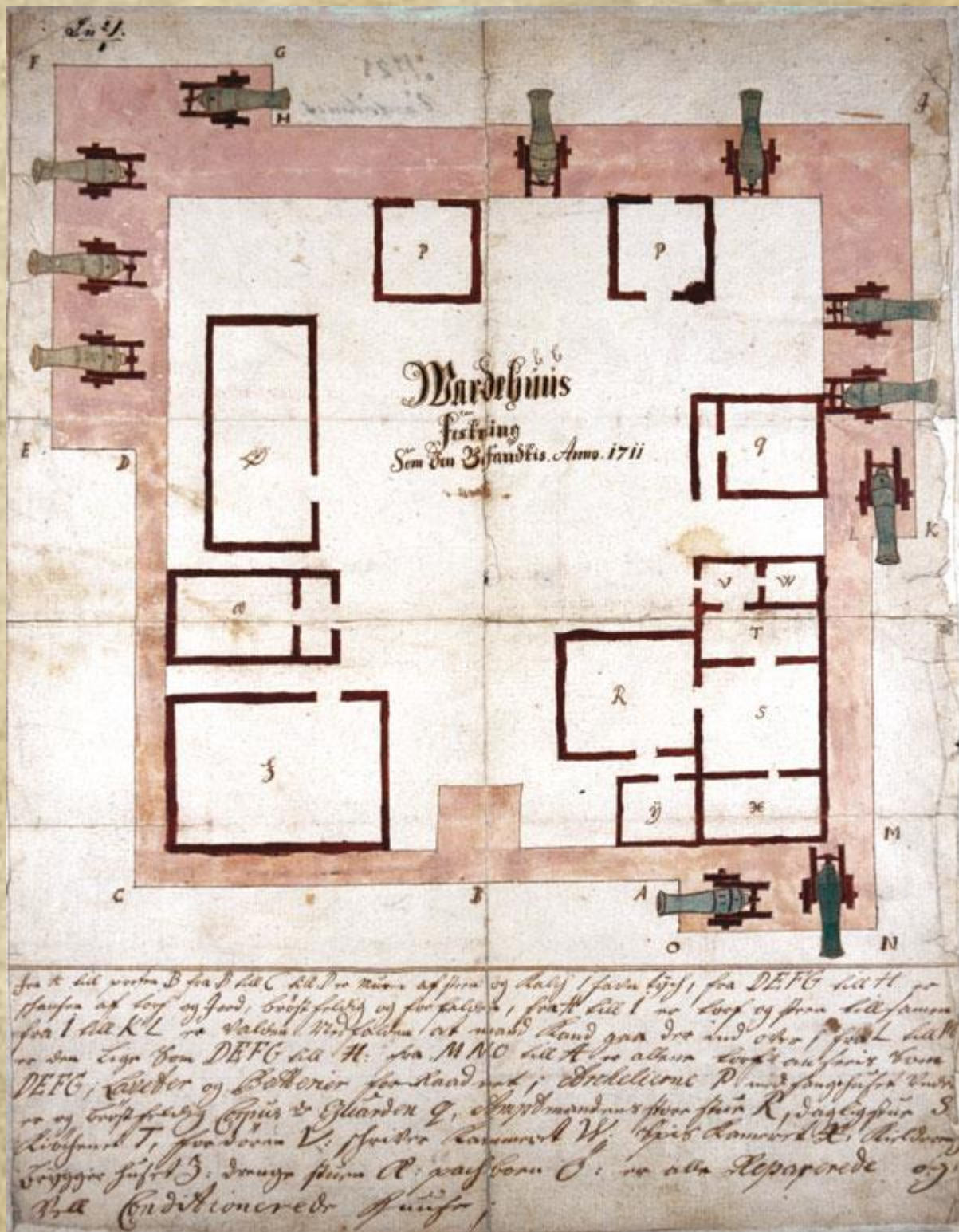
Vardø

Der er en uudholdelig stank på stedet, af fisk der hænger til tørre. Fisken hænger i store mængder. Dog kom den værste stank fra fiskehoveder og ben som lå på strande for at tørre. På disse gik får og geder og gnavede. Året igennem får de ikke anden føde.

Landet lå fuldstændig dækket af is og sne. Frem til dagen før vores ankomst havde det ikke været sommer vejr endnu.

Sammen med Sivert Grubbe besøgte vi præsten i hans hus. Han boede i stor armod i en jordhytte. Han beklagede over at han ikke drak andet end det han bryggede på masken som han fik fra slottet.

Jonas Carisius Dagbog Maj

Grundplan af slottet Vardøhus 1711

Jonas Carisius Dagbog Maj

Da vi var kommet om bord i skibet igen, satte vi straks sejl og sejlede ud fra Vardø sammen med Raphael, mens de andre skibe lå tilbage. Vi sejlede mod Lavis som vi nåede ved 12 tiden om natten. Næste morgen, som var

Den 15. maj, kom vi til en havn. På havet mødte vi en båd fra et københavnsk skib som lå bag en klippe. De beklagede sig over en englænder som havde påført den stor skade ved at komme dem i forkøbet i handel med russeren. Vi lagde der ind, bordet det engelske skib og beslaglagde det. Skibet var på et mers og tog 50 læster. Det var lastet med næsten 200 fisk, saltet i bunker. Mandskabet blev straks ført fra skibet og sat i jern på Victor. I stedet blev skibet bemanded med vore folk. De fik ordre om blive der til admiralens ankomst. Han var forventet til natten.

Derfra sejlede vi til Kildin, en meget smuk og velbeliggende havn, som ligger mellem fjeldene og en stor klippe udenfor. Kaptajnen mente at vi der skulle finde et skib, men da vi kom var de sejlet der fra.

En og en halv mil længer oppe ligger en anden og noget mindre havn som kaldes Olenja. Der fik vi øje på to engelske skibe som havde lagt sig ind i en lille bugt under fjeldene. Udenfor dem var der mange klipper og skær, både undervands og synlige.

Vinden var stærk og god og strømmen var med os. På grund af en nok så stor klippe som lå kun et stenkast fra skibet, var det ikke helt tilrådeligt at lægge til og borde dem. Dog fandtes ingen mulighed for at ankre op i strømmen på 30 favne. Vi sejlede derfor lige mod englænderne. Dermed gik Victor på et undervandsskær. Sammenstødet var så kraftigt at besætningen faldt omkuld og over hinanden, splinterne fløj og et langt stykke af stævnen kom fri af vandet. Der blev meget råb og skrig, for der var vel ingen som viste eller troede andet end at vi straks ville gå til bunds.

I fortvivlelse løb vi her og der som afsindige folk uden at vide hvad vi skulle gøre. Og de som skulle befale, kunne ikke blive hørt gennem alle råbene. Straks løb man til pumperne, og det viste sig at vi var slået læk. Gud den almægtigste, som i al evighed skal være æret. Han hjalp sådan at vi med uafbrud pumpning fik kontrol med vandet.

Vi fik et tov i Raphael og senere en anker agter. Sådan kom vi af, for ebben var med os. Da vi var flot, kunne vi nemlig se den blotte klippe. Havde skibet været svagt, kunne denne hændelse umuligt have fået andet udfald end at det var knækket over.

Mens vi stod på klippen, anråbte vi de to englændere og bad dem komme om bord. Da de var sene til at svare, skød vi tre skud mod dem.

Et af skuddene traf galionen på det mindste af skibene. Da gjorde de sig straks klar til at komme om bord.

Jonas Carisius Dagbog Maj

De blev modtaget, men i tumulten var der gav særlig agt på dem. De havde jo intet godt i sinde og før man viste et ord af det, havde løsladt de fanger som sad på kobryggen. Da dette blev opdaget, blev de imidlertid låst inde igen.

Endnu mens vi stod på klippen, drog vores kaptajn over til den anden engelænder. Han gik ombord i skibet og mødte skipperen selv og to andre. Tolv mænd var i land. Skipperen ville værge sig med en kordelask (kort bred sabel).

Han havde også ladet to gøtlinger (kanoner) som stod bag kahytten, vendt ned mod indgangen. Disse var fyld med skrot og forsynet med to lunter. Det var tydeligt at han havde til hensigt at dræbe folk. Han blev imidlertid forhindret i at bruge krudtet. Dermed måtte han overgive sig sammen med sit selskab. Dog var det med nød og næppe at han kom derfra med livet i behold, for han fik mange hug.

Skipperen blev sammen med to båds mænd og en skibsdreng sat i jern på Victor. På skibet fandtes salt og penge for 1500 daler, deriblandt en mange russiske penge. Havde denne skipper haft sin besætning ombord, ville han næppe have givet sig så let. Dem som var gået i land, havde han sendt til de nærmeste fiskelejer. De kom ikke tilbage. Det andet skib var ubevæbnet. Det havde kun to umonteret kanoner. Besætningen derfra kom straks om bord til os og blev låst inde.

Klokken ni natten efter kom vi løs. Vi lagde os for anker og omlagde lasten, sådan at man kunne konstatere hvor lækken var. Natten gik med dette arbejde. Det var storm med hagl, sne og kulde, sådan at ingen kunne opholde sig på dækket.

Mod morgenen mærkede vi at stævnen havde løsnet sig og at det ikke var muligt at tætnes lækagen med mindre man ville hugge barkholtet (afsluttende planke). For at begrænse lækagen så den kunne beherskes med pumperne, blev der brugt poser med ærter, bly, spæk og blåler.

Denne dagen, som var:

Den 16. maj lå vi stille i havnen "Ætin"(Uttin).

Vores kaptajn anbefalede ikke at vi sejlede før vinden løjede af. Han ville nemlig til Kildin, hvor skibet kunne lægges over for besigtigelse. Fra morgenen til aften havde vi storm fra sydøst. Det var så tykt at man ikke kunne se en hånd for sig. Pumperne var aldrig stille, og det kunne ikke mærkes at lækagen aftog.

Jonas Carisius Dagbog Maj

Himmelfartsdagen var:

De 17. maj. Det så bistert ud på alle kanter med tåge og sne, men mod middag klarede det op. Da kom nogle russer og vild-lapper om bord. Russerne havde medtaget et stort rugbrød og et lille stykke flæsk som de ville forære kaptajnen. Gaver blev modtaget og russerne trakteret med alicantevin (vin fra Portugal) til den ene slæbte den anden væk.

Disse personer var undersåtter af den russiske bojar (adelsmand, tsarens rådgiver). De var kommet fra indlandet for at fiske her i Lapland. Russerne var farverigt og velklædte. Tøjet havde ærmer som hang en halv alen nedenfor hænderne. Underkjortlerne var som lange præstesamarier, foret med lammeskind som de havde byttet sig til hos englænderne mod egernskind. De havde ikke bukser på.

Lapperne så også meget fattige ud. Tre af dem kom med hund og bøsse ud til os i en lille båd lavet af fyr. De fortalte at de ville drage til fjelds for at skyde rensdyr, og bad om bly og krudt.

Det fik de, sammen med deres andel af mjød og vin, ligesom russerne.

Deres klæder var af rensdyrskind med den lodne side ud af. De havde ingen linklæder. Kjortelen så ud som en kort samarie som under livet var bundet sammen med et bælte/snor. Også bukserne var lodne og lignede gamle pigbroger (lærredsbukser som bruges til skibsbrug). Når de kravlede på hænder og fødder lignede de til forveksling en rensdyr kalv. På grund af deres påklædning kunne de derfor komme meget tæt på alle slags vilde dyr.

De En russer og en Kola-same i sine karakteristiske dragter.

Jonas Carisius Dagbog Maj

Mod klokke otte om aftenen løjede vinder mod nordøst. Skipperen fik besked på at lette anker og sætte sejl. Så drev et af de engelske prise skibe på Victor. resultatet blev at det måtte ned hugge mesanmasten.

Derefter drev det på os en gang til, så at vores bovspryd kom ind i skibets hovevov. Det var nær på at stormasten var gået over bord. Mærset som stod på vores bovspryd gik i stykker. Det gjorde også nogle af englændernes hovedvovværk. Skibene blev dog skilt fra hinanden uden yderligere skade, og ed engelske kom under sejl.

Olenja på Kola, hvor de to engelske skibe ligger inde i havn og Victor og Raphael ligge udenfor.

Jonas Carisius Dagbog Maj

Derefter satte Raphael sejl og så Victor. Men straks efter vi havde sejlet så lagt ud at vi fik føling med vejret, blev det så tykt og mørkt, at man ikke vidste hvad man skulle tro. Vi fik imidlertid snart forklaringen. Vinden løjede nemlig til øst før vi var vel ude af havnen. Vejret var maget barskt, og de var med nød og næppe at vi kom klar af klipperne. Vi var kommet ud til havs med drev fluks ind under bjergene så der hverken var råd eller rum til at vige mere. Alle så den skinbarlige død i øjnene for vi var ved to undervandsskær, et på hver side, og vi viste ikke hvordan vi skulle undvige dem. Fra hver mand kunne der ses og høres megen jammer. Til sidst vidste ikke andre råd end at hente de to engelske skippere som var sat i jern, for at høre om de kendte løbet.

De kom op og fik set hvad som var på færde, viste de sig meget erfarne og kyndige. De fik straks merssejlet til at virke bedst muligt og fik os dermed gennem disse klipper og skær.

Derefter sejlede de os ind i en lille havn lige i nærheden som hed Tiberi.

Havnen var lille og ikke større end at den kunne tage seks eller otte skibe. Den lå mellem klipperne og havde et smalt indløb med mange undervandsskær. Det erfarede vi rigtig om morgenen da vandet faldt. Der var en af de engelske skipper vi havde taget til fange som først havde fundet denne havn, da han tidligere havde hensat et skib her. Den findes ikke på noget søkort, og det gør Olenja heller ikke.

Vi kom lykkeligt ind i denne havn, Gud være lovet, mellem klokken et og to.

De 18. maj. Selv om det var mildere vejr, rådede den engelske skipper os til ikke at forlade havnen før vinden var i rigtig hjørne.

Vi blev derfor liggende.

Vi gik i land og fandt vejen over en klippe til en dal hvor russerne havde et lille fiskerleje. Der var fire, fem huse eller hytter hvor der boede ca. 50 mand.

De tog kaptajnen og hans besætning ind i en varm hytte. Midt i hytten stod en rund ovn som lignede en bageovn, og omkring den var sengene hvor de lå. De bar brød, smør og en hvid ost som så ud som talg og var fremstillet på rensdyrmælk. Til vores kaptajn skænkede de en hvid rævepels. Senere inviterede de os til at se på brydekamp. To par fremkom, nøgne til bæltestedet. Men stor behændighed og styrke tumlede de rund imellem hinanden i sandet. Når en af dem måtte give fortabt fordi han ikke længere kunne forsvare sig, rakte han hånden i vejret. Dermed skiltes de. I denne havn lå vi stille til

De 19 maj kl. 12 om natten. Da fik vi sydvest og med denne sejlede vi ud og til Kaldin. Der lå Josaphat og Gideon sammen med de tre skibe som var taget i prise. Vi ankom mellem klokken tre og fire på morgenen.

Den 20. maj. Det var klart og solen skinnede hele natten, det var så lyst som om det var midt på dagen.

Jonas Carisius Dagbog Maj

Før vi forlod Tiberi, kom tre russiske både til os med stor torsk. Kaptajnen købte 300 stykker for ni rigsdaler. Fisken blev saltet og uden hoved og ben fyldte den ni tønder.

På land lå endnu meget is og sne. Intet var begyndt at grønnes undtagen nogle vilde palmer, smat en urt som de kalder orpin og som russerne bruger mod skørbug. På strand i denne havn fandtes mange koraller og en slags muslinger med rød skal som var så store som østers.

Klokken 11 på natten den 20. fik vi vind og med den løb vi en halv mil til Kildin. Over alt loddede vi bunden for at finde et sted hvor vi kunne lægge skibet over til reparation. Vi fandt intet egnet sted, for overalt var der stengrund. Men nøden var dog så stor at vi måtte få skibet til lands.

Den 21. maj blev alt skytset sat over på Gideon. Idet ebben gik ind, blev skibet trukket mod land for at man skulle komme så højt at omfanget at skaden kunne klarlægges. Det var nemlig så brat dybt, at mens stævnen stod på tørt land, lå agten på 14 alen. Dette forårsagede betydelig arbejde både nat og dag, lide så tit floden kom, til Den 23. maj. Som frygtet kunne man do ikke få fuld oversigt over skaden på kølen. Den var kun synlig i en længde af næsten 6 kvarter af krumningen. Der var den også revet op og sammentrykt helt ind til plankerne. Disse var løsnet i sammenføjningerne og revnet. Dette blev repareret bedst muligt, men da vandet ikke fald ved pumpning, stod det klart at skaden måtte være mere omfattende derfor blev det besluttet at skibet skulle ud i strømmen igen, og forhales over til Raphael. Alt gods, både stort og småt, blev udskibet til land. Besætningen blev sat over på andre skibe, så mange der var plads til. Resten blev indlogeret i nogle jordhytter på land.

Samme sted hvor skibet blev trukket mod land, var der nemlig et fiskerleje med russer og finn-lapper. De lå i nogle jordhytter som ligner hundehus. Mange stod ledige fordi alle fiskerne endnu var kommet ned fra indlandet. Jeg var inde i en af disse hytter. Den var rummelig som et temmelig stort hundehus.

Da godset var udskibet, den 23. hen på natten, lagde Raphael til borde, og straks begyndte Victor at overhale. Da skibet lå på siden, begyndte det at fyldes med vand, for kanonportene var ikke tætte som de skulle. Derfor måtte skibet igen over ende, tømmes og tættes. Senere, da det igen var omme på siden, viste det sig at kølen også havde en anden skade. Ret under var den stødt fladt ind til plankerne i en længe af ni alen. Mellem den første skade og denne var det to alen uskadt køl. Ved det første møde med skæret havde skibet rejst sig på klippen, sprunget frem og senere rettet sig efter vinden sådan at det kom til at ligge vandret. Ingen planker var knækket, men to store jernbolte og en hel masse søm var ødelagt. Dette blev rettet op og dækket med bly.

Den 24. maj indskibede vi godset igen, men pumperne lettede ganske lidt.

Denne ø, Kildin strækker sig fra syd mod vest og kan i omkreds være tre jyske mil, den er ikke beboet af nogen, undtaget den som kommer på visse tider for at fiske. Over alt er der høje bjerge og klipper, som dog let lader sig bestige. Den ser ud til at være frugtbar med græs og urter, for mange steder især i dalene, var jorden dækket med vissent græs. Da græsset ikke har været høstet, lå det som om man havde ville dække jorden med hø. Finn-Lapperne behøver ikke hø, fordi rensdyrene fodres med mos.

Jonas Carisius Dagbog Maj

Mange steder lå der endnu meget sne, og på en slette ved fiskerlejer var der et ferskvand som endnu var islagt. På den sydlige side af landet er der et halv mil stort birkekrat, der holder mange bjørne og ræve til. Oppe på klipperne viste mange sorte og hvide ræve sig. Disse bliver ikke jagtet af nordfolket, men nogen af dem blev skudt af vore folk. Ingen andre fugle end ravn og små falke var at finde. Derforuden en slags vilde gæs som kalder jerper. De var noget større end agerhøns, hvide med nogle få grå fjer på vingerne, havde lodne fødder og var røde rundt om hoved og på næbbet.

På strandsiden lå store stenbunker af kamp og malm. Fra naturens side var de formede runde som kugler, både store og små. Kaptajnen lod indsamle flere bådfulde. Han ville bruge dem til stenkuler. I strandkanten fandtes allehånde sølvsand og skønne marmorsten som havet uden tvivl havde brækket af klipperne. Der lå også så mange slags kvalitetssten at man havde kunne laste nogen skibe med dem.

Mens vi lå stille her i havnen, kom der fra Malis to både med russere. Med sig havde de nogle skind af mår og sorte ræve, rensdyrhuder, russiske handsker og hermelin. De havde også rugbrød bagt i store leiver som på dansk vis var flotte og runde.

Finnerne i lejren havde sin kone og barn med og hver sit rensdyr med slæde. Dyrene var tamme som køer. De holdt sig sædvanligvis på klipperne for mosens skyld. Finnerne blev spurgt hvorfor de valgte at lade dyrene gå uden hyrde mod bjørn og ulv. De svarede som sandt var, at rensdyrene løber fra når de fornemmer nogen.

Rensdyrene er heller ikke større end små hjorte. Men de har ganske brede fødder, og når de, knæler de ved hvert trin som om benene skulle være brækket. Der findes dem der kan løbe 30 mil om dagen i sne.

De vilde rensdyr er meget større end de tamme og kraftigere i farven. De kan også forsvare sig meget bedre mod fjender, som ulve og bjørne. Eller er der ingen forskel på dem.

De tamme bruges til mælk, smør og ost. Et dyr kan malkes en pot mælk tre gange om dagen.

Når de slagtes, tager finnerne med flid senerne ud og bruger dem til at bygge fiske både, for de bruger ikke søm. Når de stødes eller revner, sammensætter de dem og sætter klamper på som når man syr et stykke klæde på et andet. Senerne, eller trådene, skæres ind i træet, sådan at knapper synlige, især ikke på udvendig side.

Rensdyrsælterne er lavet på samme måde. De er lange, men sjældent mere end tre sjællandske alen og to og en halv kvarter brede. Formen er som en lille båd, men de er spidse foran og flade bagtil. I bunden går de sammen i en spids på en håndsbredde. Slæderne er sat sammen af små stykker, bredde som en hånd. Dyret trækker med en sele som går mellem benene og styres med en tømme streng.

Jonas Carisius Dagbog Maj

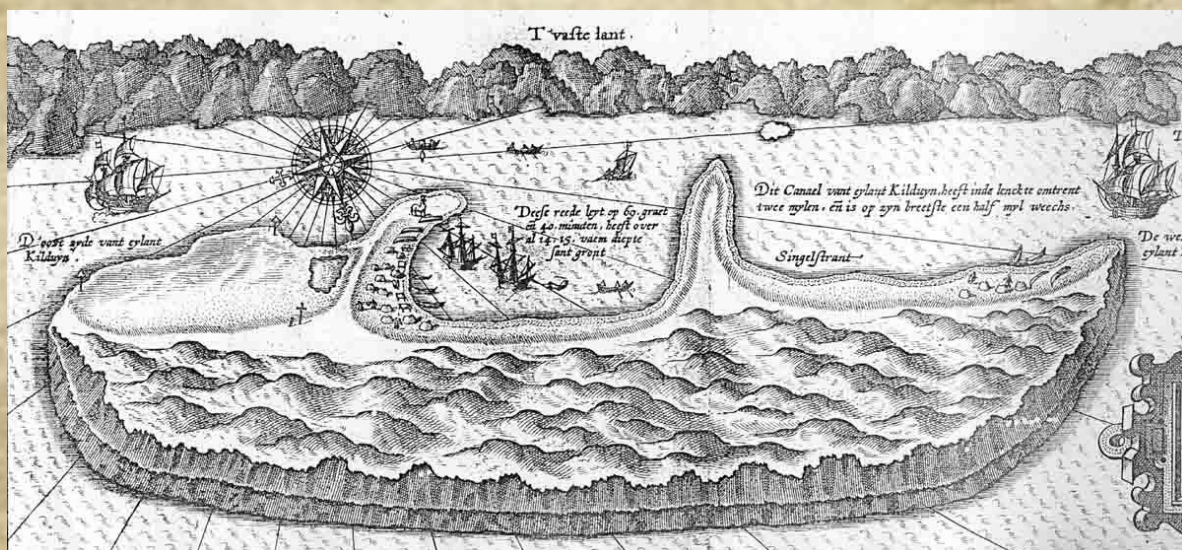

På havsiden af øen Kildin findes en urt, at finnerne og russerne kaldet orpin, som er meget god at bruge mod skørbug. Roden dufter som roser, og når man har den i øl, giver det en liflig smag. Der vokser også en anden urt i store mængder som de kaller bechla. Det er den som på latin benævnes pyrula, og den bruger de til at læge sår med. Ellers findes en slags saxifraga som jeg ikke har set beskrevet af nogen. Pastinakrødder vokser i store mængder, men de smager noget sødere end dem man dyrker i haven.

De urter som lå visne, og som efter vinterkulden endnu ikke var grønne, vidnede om at der voksede allehånde sjældne arter. Over hele landet, på bjerg og i dal, var der overalt myrica og hedenkrut. Disse er de første som grønnes om foråret.

Da Josaphat løb ind i havnen ved Kildin sad skibet for nær dybet. Dermed førte strømmen det ud. Dagen efter måtte man derfor sætte sejl for at søge ankerplads en mil nedenfor os. Vi blev liggende og ventede til Josaphat kom tilbage til os.

Den 25. maj og pinseaften, den 26. til klokken ni om aftenen, lå vi og ventede på Josaphat. Da hun ikke kom, gjorde vi os færdige, løb ud i havet og sendte bud til Josaphat om at hun skulle komme efter til de fandt os under Vardø.

Jan Van Linschoten 1594 Kildin

Jonas Carisius Dagbog Maj

Da vi løb ud, var vinden vest sydvest, men den løjede straks efter til nordvest. Vi måtter derfor gå til og fra havet (krydse ud).

Pinsedag blæste vinden op med sne og regn. Det var så koldt at ingen kunne klæde sig af. Med undtagelse af dem som var på vagt på skibet, var der vel næppe nogen der ikke gik i seng. På grund af kulden blev vi liggende hele dagen og natten med.

Den 28. maj var anden pinsedag. Mod middag drejede vinden igen mod sydvest og senere mod syd, men dog kun en svag vind. Den dag og nat løb vi mod Vardø og vi ankom og ankrede der tredje pinsedags morgen klokken 3.

Efter vores kaptajns befaling var Duen og Papegøjen blevet liggende her. De havde anholdt et hollandsk skib på to mers fra Amsterdam. Skibet havde ikke gyldigt pas, kun et som var to år gammelt. Straks efter at vi havde kastet anker, kom kaptajnen på Duen og gav dette til kende.

Da hollænderen ikke havde gyldige papirer, blev besætningen ført over til de andre skibe. I stedet blev de hollandske skibe bemanded med danske besætning. De havde 18 mand med styrmanden, som en af vore overivrige skød af vavare. han døde straks. Hollænderen var lastet med salt og vin og havde også mebragt en stor sum penge. De havde været i Malmisfjorden og der lastet en del andre varer.

Efter middag drog vores kaptajn i land. Det gjorde også alle de folk som ønskede det. Straks blev der bestilt brændsel og vand til flåden. Der blev også bestilt alt hvad der var til at få fat i af fisk. Man havde derfor nok at bestille indtil den 31. maj.

Vardø er et lille, stenet sted. Det er snarere to øer end en. På begge sidder løber der en bugt ind så øen næsten er delt i to. Der er kun et stenkast land mellem dem. I alt kan denne ø have En omkreds på en halv mils vej i lænden, og den trækker sig fra nord til sydvest

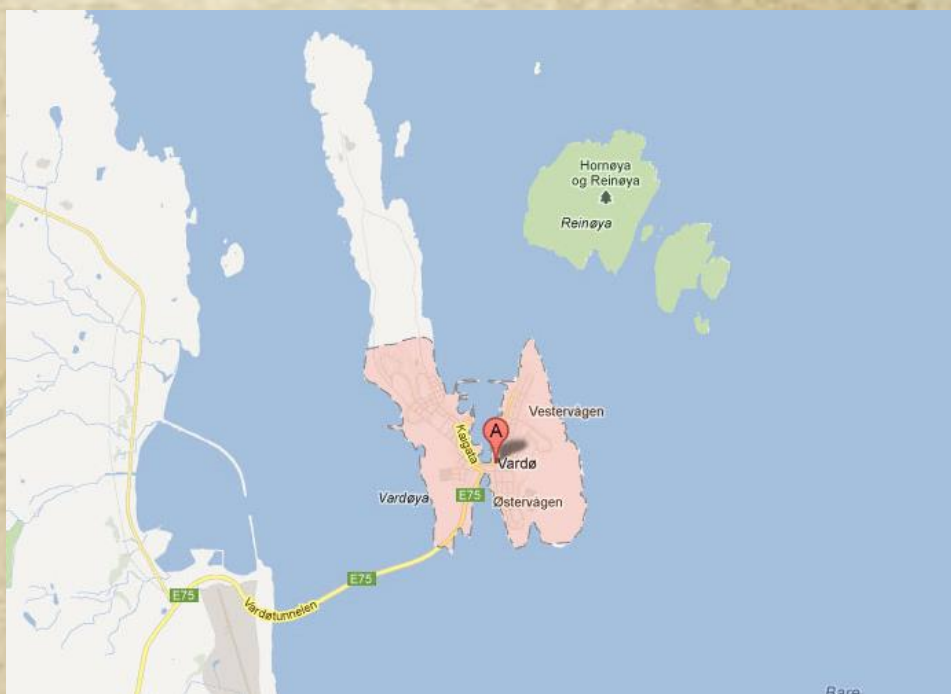
Jonas Carisius Dagbog Maj

Stedet er så ufrugtbart at der ingen steder kan pløjes eller såes. Halvdelen er nøgne klipper, dog ikke særlig høje, og halvdelen fladt land hvor der gror lidt græs.

På øen bor der ingen udenfor Vadøhus fiskeleje. De har intet kvæg, kun nogle få geder og køer. De fodres med fiskeben om vinteren.

Slottet og byen ligger så lavt at de ikke kan ses før man kommer mod syd der hvor standen skære ind. Slottet er firkantet med lige sider, hver på 80 fod. Rundt om er der opført en ringmur af store stykker til hugget skifersten. Mellem stenene er der opfyldt med grus og jord. Muren er fire alen bred sådan at man kan oppe den, men den er ikke egnet til at modstå et angreb.

Der står tre træhuse. Desuden et brygger- og bagerhus som er jordhytter. Anlæg og gårdsplads er ganske enkle. Dog stod der et flot vand springvand hvorfra vi hentede vand til skibenes behov.

Den smalle tange mellem de to landområder bruges til at tørre fisk. Til det var der opsat mange rekker (tørrestativer). De hang alle fulde af bergfisk (tørfisk) som endnu ikke var tør. Lige ved disse stod lager boderne. Disse havde åbent panel omkring, sådan at man straks kunne lægge fisken ind efterhånden som den tørrede, sammen med den tran som de uventet af torskeleveren. Fra fisk og tran lugtede og stank det så dårligt af vi snart bed ked af stedet. Efter at vi havde taget laster brænde og vand, gjorde vi os derfor klar til at begive os ud til søs.

Hans Majestæt fik besøg af nogle finne fogeder. Blandt dem var der en som kunne gande. De blev modtaget på et af de engelske skibe hvor de fik forfriskninger

Den 31. maj, ved femtiden om morgenen, satte vi sejl med en sydvest ved Vardø. Denne dag var vejret skønt, og mod klokken otte om eftermiddagen var vi lige udenfor Kamfjord som ligger ni mil fra Vardøhus.

Jonas Carisius Dagbog juni/juli

JUNI

Den 1. juni fulgte vi landet mest muligt. Der var fortsat en masse sne og det så ganske vinterligt ud med tåge og tykt vejr. Om natten løjede vinden til øst. Dermed kunne vi denne dag sætte kursen mod Tromsø, som vi fik i sigte den

Den 2. juni ved middagstid. Da var vi på 71 grader 9 minutter. Efter to timer kom vi ind under land. Der er omgivet af hav, højt og stenet ud mod havet, men ikke på landsiden. Denne ø er fem mil lang og forlenet til Claus Urne sammen med de to næster øer sønden for.

Den 3. juni løb vi med en østlig vind sydover forbi Tromsø. På grund af tåge og regn måtte vi sejle ud til havs, så vi så ikke land i lang tid. Fordi under Tromsø og Senjen er der altid regn og tåge uanset hvornår man kommer der. Havet har her en speciel farve. De er næsten lyse
blåt.

Her var det også så koldt at man næsten kunne forgå af kulde.

En 4. juni holdt tågen og regnen sig sådan at vi ingen af disse to dage så resten af flåden, med undtagelse af Neptunus, den hollandske åd som blev taget ved Vardøhus. Tit og ofte blev der blæst i trompeten sådan at de andre kunne vide hvor vi var. Vi mindskede også sejlføringen så de andre skulle kunne holde følge.

Den 5. juni om eftermiddagen klarede det op så vi kunne se os omkring. Kun seks af de 13 skibe var med os. De andre var langt bag og vidt spredt ud over havet. Hen mod klokken 12 nat kom de andre skibe til syne undtagen Josaphat, St. Michel, Duen og Råbukken. Vi så den ikke på lang tid.

Den 6. juni fik vi vinden imod klokken fire på morgenen. Det blæste en stærk sønden vind. Vi krydsede op mod vinden til dagen efter, og vi kom akkurat syv mil længere mod syd.

Den 7. juni holdt vinden sig stadig sydlig med fugtighed og kulde. Rundt klokke syv om aftenen fik vi øje på et temmelig stort skib som gik med vinden en og en halv mil fra os. Vores kaptajn ville straks sætte sejl og forfølge dette skibet. Der blev givet løsen med en af skytterne. Straks lagde alle skibene sig med vinden. De anstrengte sig til det yderste med at følge Victor som kun førte merssejl og fok. Efter tre timers forfølgelse havde vi næsten ikke halet ind på skibet. Vores kaptajn bestemte sig for at vi skulle sætte alle de sejl som var mulig, og så sejle skiber op med Victor alene. Det tog heller ikke lang tid.

Da vi fik skibet i nærmere øjesyn, mente vi det måtte være engelsk. Vi lod vores stor flag veje, og tanken var at dersom han ikke havde noget at skjule, så ville han straks stryge og komme til borde. Men han gav det ingen opmærksomhed. Ikke bare fortsatte han med at sejle, men stak også sit engelske flag ud. Desuden slog han sin skansebeklædning ned, som var engelsk rødt, og gik rundt hele skibet fra stævn til roret. Det var tydeligt at han ikke havde i sinde at lade sig fange uden modstand.

Jonas Carisius Dagbog juni/juli

Da vi blev klar over hans hensigter, anstrengte vi os efter alle kunstens regler for at få ham indhentet. Det var også nødvendigt, for han sejlede flot i en god medvind. Med Victor gik det hele tiden lidt hurtigere. Hen på eftermiddagen var vi endelig kommet så nær at han kunne nås med en halv kartover (kanon). Derfor blev to stenkugler sendt mod ham. Den første var rettet midt mod hans skonfarsejl, men på grund af dønningerne traf skuddet 20 eller 30 favne for lavt. Havde kuglen gået højere, ville den nok kunnet have tilføjet ham skade. Den anden kugle blev rettet mod hans store merskurv. Den slog fejl, fordi i et lille vindkast havde han skudt ekstra fart, og vores skib havde tørnet efter det første skud. Vi havde regnet med at han ville skyde igen, men selv om han havde lagt alle sine kanoner ud, var han klogere. Da skuddene var affyret, satte han straks sit bramsejl på masten. Ligeså på bovsprydet over blinden. Han kastede vand i sejlene og spilede dem ud med bomme. Med andre ord gjorde han alt for at kunne undslippe. Victor og de andre i flåden traf de samme forholdsregler. Hele tiden stod fire båds mænd på den store rå, og trak vand i spande og stænkede sejlene.

Da klokken nærmede sig tolv om natten, fik vi et kraftigt vindspring. Dermed var vi efter kort tid på højde med ham og kunne beskyde ham let. Da han nu var frataget fordelene og indså at vi var stærkere end ham, måtte han vælge mellem at forsvare sig eller overgive sig. Han besindede sig, lod stryge og lagde op mod os. Dog ville vores kaptajn ikke stole helt på ham og mente han kunne have lurendrejeri i sinde. Derfor lod han kanonerne klargøre, som for det meste var ladet med lænke, lod og stangkugler, satte knekter og beordrede mesteparten af besætningen, undtaget den som skulle betjene sejlene og skytset, til at gå ned i lasten.

Da englænderen nu var så nær, lod han blæse i trompeterne og satte en båd ud. Den kom over til os med nogle menige båds mænd, men blev sendt tilbage med besked om at hente skipperen. Da han kom, lod han sig ikke mærke med frygt og påstod at han troede vi var dunkerkere og fremviste sit pas. Han tilkendegav at hans skib var et af tolv kompagni skibe som sejlede til St. Nicolaum i Rusland. For to dage siden var han i tæt tåge kommet fra flåden og sejlede nu med kurs for Vardø. Vores kaptajn lod sig nøje med svaret og slap ham løs efter først at have undersøgt skibet. Et var vel udrustet, havde 28 kanoner og 86 mand. Et smukt nyt skib med gode redskaber.

Denne forfølgelse satte os 12 mil tilbage. Dagen efter, som var:

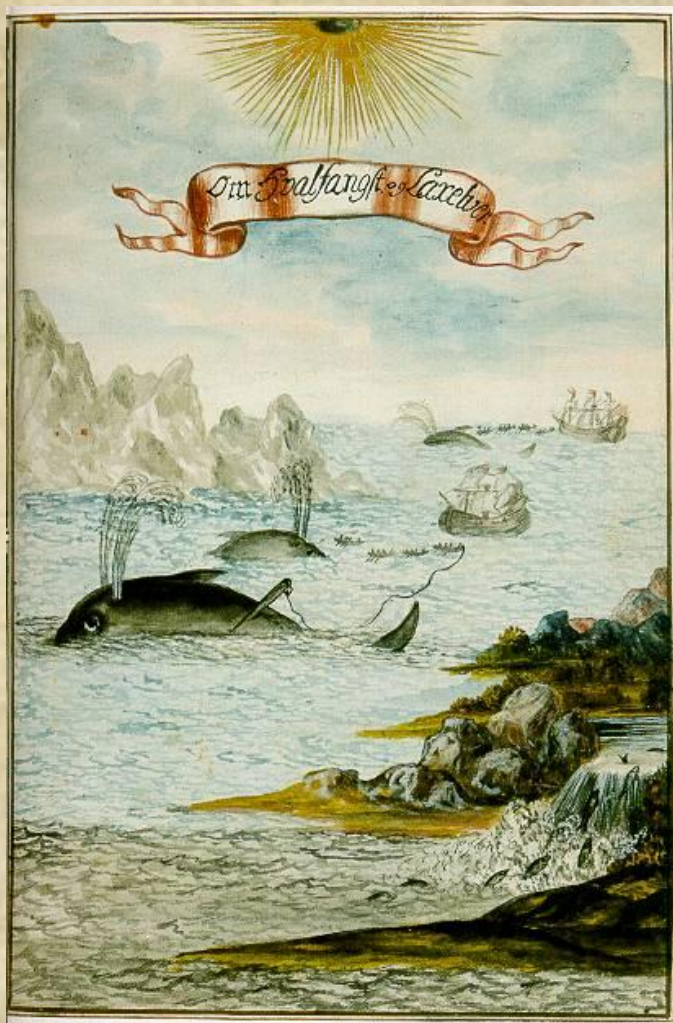
Den 8. juni, kom der til os en sydvest storm med sydlig strøm og vådt vejr. Derfor kunne vi ikke lægges os til som vi gerne ville. I stedet drev vi den følgende nat tværs ud i havet og ligeledes

Den 9. juni. Vi kunne kun føre ganske få sejl.

Den 10. juni var søndag. Stormen fra sydvest blev meget stærk. Det var med nød vi kunne gå i skibet, så vi førte kun få sejl. Vejret var så håbløst, med kulde og væte (væde), at mange ikke kunne tåle havet og blev tvungen til sengs. Mod klokken fire om eftermiddagen lagde stormen sig noget, og til natten blev det magsvejr. Havet havde dog sådanne dønninger at det var forfærdeligt at se.

Jonas Carisius Dagbog juni/juli

Den 11. juni blev det stille med smukt, klart vejr. Dog blæste det en kold sydvest. Både denne dag og den forrige, før stormen rejstesig, så vi utallige hvaler. Det blev fortalt at de på denne tid gik i leg. Delå og drev på vandet som om de skulle være døde. Nogen gange var vi nær sejlet på dem. Mod middag drev en på skibet. Da kom der op nogle tønnderfulde af et stof som lignede levret blod. Skibsbesætningen mente at hvalen var stødt sammen med kølen.

Hans H Liljenskiöld Speculum Boreale

Siden vinden stod så hårdt imod og havde været det i 14 dage, fik vi mangel på brænde og andet. Vi havde ikke forråd til mere end nogle få dage. Derfor blev der straks givet befaling om at der ikke skulle koges mere end en gang om dagen, og aftenmåltidet blev sløjfet.

Den 12. juni klarede det op mod syd. Vi var på 68 grader. Mod nattetid blev det tåge og den holdt sig den

Den 13. juni Hele dagen var det meget koldt. Stormen rejste sig igen hen imod aften. Hvorefter den aftog og vinden gik i Nord, men efter tre timer slog den om igen.

Den 14. juni var vinden sydvest, og mod middag begyndte den at tage til. Hele for- og eftermiddagen, især om morgenen, så vi mange hvaler som gik tæt på skibet. Vi kunne også ane store sildestimer som hvalen søgte efter, men land var ikke at se.

Jonas Carisius Dagbog juni/juli

Mod aften stormede det så stærkt at vi ikke kunne føre merssejl. Vinden holdt sig natten igennem til

Den 15. juni. Da var vejret syd sydvest og så strengt og hårdt at vi ikke kunne føre andre sejl end stormsejl. De blev sat så lavt at jeg og de andre uerfarne til søs troede at det blev gjort af udygtighed. Men Gud hjalp os fra den forestående ulykke, for hele natte igennem var det lyst som dagen, og vi kunne se til alle sider.

Speculum Boreale midnatssol

Den 16. juni lagde stormen sig og det blev klart og smukt. Vinden holdt sig dog i sydvest. Denne nat mærkede vi at det blev mindre lyst end det plejede, men forsat stod solen over jorden.

Den 17. Juni efter prædiken, udsatte vi en russisk kat i en balje. Den fik brød og fisk med til nogle dage. Det var mærkeligt at se at den blev meget stille fra den tid det kom på tale at sætte den ud. Den krøb sammen som om den forstod hvad man talte om.

Denne dag var vi på 65 grader. Vinden var ønskelig til ud på natten da vi fik en god nordøst. Vi kunne fortsætte kursen mod land, for vi var vel 60 mil derfra.

Den 18. juni beholdt vi samme vind. Vores kaptajn lod sætte sejl, og da de andre ikke kunne følge med, tabte vi dm alle af sigte, undtagen det hollandske skib.

Den 20. juni klokken elleve var vi lige ved Kinn. Det er en odde som stækker sig langt ud i haven 13 mil fra Bergen. Om eftermiddag kom vi ind under land og sejlede mellem skærene mod Bergen. Fra det sted skærene begynder og til byen er der fem mil. Om natten blev det så stille at vi knapt kunne modstå strømmen. For ikke at drive på klipperne, hayde vi espinger (mindre båd) ude for ro for os.

Jonas Carisius Dagbog juni/juli

Her så vi St. Michel som var en kvart mil forud. Den havde fulgt Josaphat da de kom væk fra os i tågen. På langt sigt kendte vi ikke skibet igen blandt klipperne. da de ikke strøg sejlene. lod vores kaptajn affyre en halv kartover. Kuglen traf bag på styrbord, men nåede ikke skibet. De strøg straks sejlene så vi inden to timer havde indhentet dem igen.

Strømmen blev nu for stærk. Vi lod derfor løsne tre halve kartover som kunne høre i byen. Dette fordi man i byen skulle blive opmærksom på at vi var nær og ville have hjælp til at komme ind. I byen gjorde de sig klar og kom ud til os med otte eller ti garpe-både med 16 mand i hver.

De roede os helt op til slottet hvor vi kastede anker. Før vi ankrede op, affyrede vi tre skud som blev besvaret med tre kanoner fra slottet og ligeledes med tre fra de tyske broer. Da ankom vi til Bergen:

Den 21. juni, var klokken tre om morgenen. Vores kaptajn ville ikke stå ud vagten, men lagde sig til at hvile til klokken ni da de andre skibe fra flåden ankom. De løsnede hver tre skud og satte på bugten sammen Victor. Klokken ni gik vores skipper i land, og de af hofbetjentene som ville, fik fri til at blive i byen indtil der blev givet løsen om igen at gå til skibs.

Både denne dagen og den næste blev vor herre på slottet.

Jonas Carisius Dagbog juni/juli

Bergen slot

Den 23. juni kom rådet og borgmestrene og bad om audiens.

I al underdanighed præsenterer den ældste borgmester for hans Majestæt en hvis sølvkande, uden guld, på 21 potter. Desuden er forgyldt kredenskar (drikkekar) på tre perler med fire portugaløser (Portugisisk guld mønt) i. Hans Majestæt tog imod og takkede.

Straks efter kom også oldermændene på bryggen sammen med nogle af de fornemste købmænd og sekretærer. Han holdt en tale på tysk for Hans Majestæt. Derefter præsenterede han en ud og indvendig forgyldt sølvkande på to potter og med 200 daler i. Videre et forgyldt kredenskar fyldt med al salgs guld som beløb sig til 300 daler. Endelig

Rostocker øl	- 2 læster
Lybsk øl	- 1 læst
Engelsk øl	- 2 fad
Luttendrank	- 1½ amer
Rhinskvind	- 1½ amer

For dette blev der også takket på Hans Majestæts vegne. Den 24. juni havde Hans Majestæt Bergens Råd og borgmestrene samt de fornemste fra den tyske brygge som gæster på skibet. De fik traktement så ikke mange kunne gå hjem på egne ben.

Den 25. juni kom der et tilbud fra garperne til hans majestæt, at om han ønskede det, kunne han se et skuespil, som de skulle fremføre sammen med sine tjenere. Hans Majestæt gav besked tilbage om at han ville tage sig tid til dette efter middag.

Jonas Carisius Dagbog juni/juli

I en have havde de anrettet en løvsal som var klædt med rødt engelsk stof. Der inde var der med tæpper inddelt et firkantet rum hvor de unge skulle hudflettes. Først fremførte nogen en lille komedie i mange slags forklædning. Derefter kom der ind en som udgav sig for en af tre skorstensfejere som søgte arbejde. Straks derefter blev de som skulle have pisk, ført ind. De måtte krybe ind i det rum som var indrettet til dem. I alt 44 blev en efter en hudflettet. Hele tiden blev der spillet musik mens graperne skænkede kongen hoffmænd vin, luttendrank samt hamburger-, rostoker, og engelsk øl. De bød også på al salgs konfekt og marcipan.

Da spillet var slut drog Hans Majestæt om bord på Raphal. Der blev der holdt aftens måltid med andre gæster. Ud på natten blev der anrettet fyrværkeri på skibet, Der blev Henning Gjøre forbrændt. Han blev ilde tilredt i ansigtet og var blind i tre dage. Han blev helbredt, men fik straks derefter podagra og måtte derfor holde sengen helt til København.

Den 26. juni havde Bergens borgmester og råd Hans Majestæt som gæst. Sammen med hele borgerskabet tog de imod han iført rustninger. Foran rådhuset havde opstillet ni halvkartover, som denne dag ofte blev affyret med løst krudt som kun bestod af småkornet kramkrudt. To af deres bøsseskytter blev slået ihjel af en ladestok.

Den 27. juni var Hans Majestæt gæst på bryggen i grapenes kompagnihus. Der manglede der ingenting af det som skulle til for at opvarte Hans Majestæt på det allerbedste. Udenfor huset havde 12 store kanoner stort skyts som der blev skudt med både tit og ofte mens banketten varede. Der blev også holdt dans.

Den 28. juni var Kongen gæst hos Jakob Trolle.

Den 29. juni havde Lars Kruse Kongen til gæst på sit kammer. Der blev der også afholdt dansk med borgerfruerne og deres døtre.

Først 30. juni ankom rådet til Bergen. De skulle have været der Sankthans dag, men var blevet forsinket af modvind. På vejen havde de fået en norsk jagt til at ro dem frem. Deres skib, som kaldtes Falken, kom først fire dage senere til Bergen.

JULI

Den 1. juli klokken seks om morgenen, lod Hans Majestæt skyd fra Victor og fennikene (fodfolk soldater) blev straks opstillet. Dette var tegnet på at man skulle begive sig til skibs. Hans Majestæt tog selv straks ud, og på alle skibene gjorde man sig klar til at sætte sejl efter prædiken. På Victor var rådet til stede under prædiken og derefter gæster til middagen.

Straks efter måltidet gjorde vi os klar. Flere garpebåde med 16 årer hver, kom til for at ro os ud. Men da vi var kommet en halv fjerding vej fra byen gik strømmen så stærkt imod at vi måtte tilbage igen. Vi lagde os til ved slottet til klokken ti om natten. Da kom bådene tilbage og roede skibet til en anden havn kaldet Skarsholm. Den liggeren lille mil fra Bergen.

Jonas Carisius Dagbog juni/juli

I denne havn blev vi tilbageholdt af modvind og stærk stor til:

Den 7 juli om natten. Da fik vi nordvest vind og satte dermed sejl klokken to om morgenen.

Denne dag, som var:

Den 8. juli, løb vi indenskærs til en klippe som kaldte Vibrandtø. Der fortøjede vi til over natten.

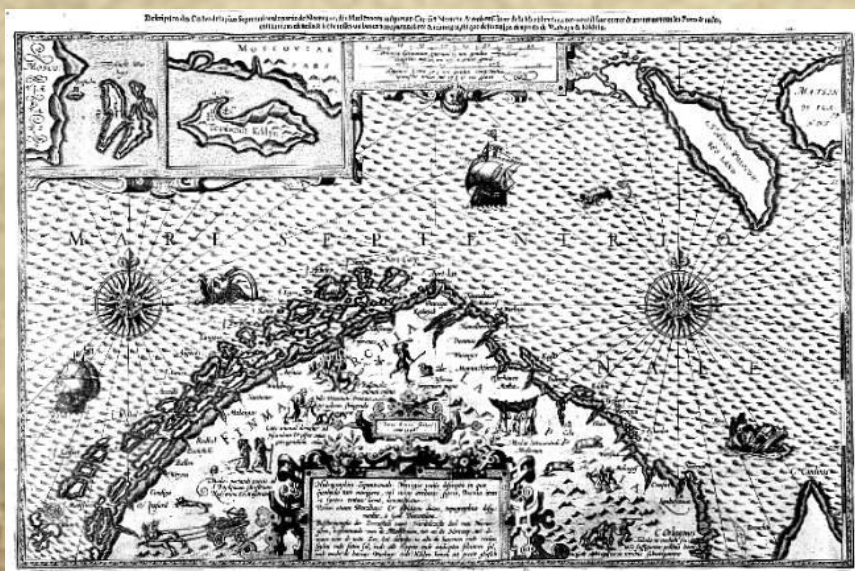
Den 10. juli løb vi ud af Karmsund. Samme dag nåede vi Jæren. Dette land ligger meget lavt, er frugtbart og rig på korn.

Den 11. juli om morgenen nåede vi Lindsnes, og klokken to om eftermiddagen var vi lige ved Flekkerøy. Der var det meningen at vi skulle finde tre skibe fra flåden, nemlig Duen, Papegøjen og Råbukken. Med da de var i færd med at slippe op for madforsyninger, havde de måtte begive sig til havs igen for at sejle til Kronborg. Denne dag mistede vi Norges land af syne idetvil vi løb mod Skagen. Om aftenen så vel som om natten gik vinden imod fra sydvest. Så blev den igen rigtig og drejede til nordvest.

Den 12. juli, klokken to om morgenen, var vi to mil lige udenfor Skagen. Klokken ni lå vi ret uden for Læsø, og om eftermiddagen så vi Anholt. Denne nat blæste vinden så stærkt at vi satte kursen ind mod Kronborg. Der ankom vi klokken seks om morgenen. Før klokken otte drog Hans Majestæt i land, og der blev skudt meget både fra skibene og fra slottet.

Den 13. juli fik vi ordre om at gå mod København. Kongen selv red til lands. Vi lettede anker da klokken var ni og ankom Holmen halv et. Der kastede vi anker og tog i land.

Hermed sluttede denne lange og møjsommelige rejse.
Gud være evindelig lovet.

Dette kort kan have været det søkort som var med på rejsen

Lucas Waghenar
1596